

ספר 'פלא יועץ' ערך 'קנאה':

יש עוד מין קנאה אחרת שהיא טובה עד מאד, לקנאות קנאת ה' צבקות, לשבר מלתעות רשע ולהקים דגל התורה. וידוע מעלת פנחס, קנאי בן קנאי, בקנאו קנאת ה' צבקות, ויקרא לו השם שלום. ובוזה נשתבחו שבט לוי: 'האומר לאביו ולאמו לא ראיתי' (דברים לג ט). וכבר אמרו בש"ס (ברכות כ, א): מאי שנא ראשונים דמתרחש להו ניסא, ומאי שנא אחרונים דלא מתרחש להו ניסא, אי משום תנויי וכו'. ותוצו, קמאי מסרו נפשיהו על קדוש השם, כי הא דרבי אדא חזיה לההיא אתתא דלבישא שעטנו, קם קרעה מנה וכו'. ואם גדלה מעלת המוסר עצמו למיתה כדי שלא לעבר על אותן עברות שאמרו, יהרג ואל יעבר, יותר ויותר גדלה מעלת המוסר נפשו לקנא קנאת ה' צבקות ולשבר מלתעות רשע ולהציל עשוק, ולמחות ביד עוברי עברות בכל תקף וכדומה. ולפי גדל ערכה וחשיבותה, כך קשה מציאותה, כי הן בעון גברה החנופה ונתמעטה אהבת הבורא יתברך, כי זה תלוי לפי רב האהבה. הא למה הדבר דומה, למי שרואה באחד שמכה את אביו ואת אמו מכת אכזרי ומחרפם ומגדפם, שלא יוכל להתאפק מלמסר נפשו עליהם להצילם, וכאיש מלחמות יעיר מלחמה לא ישוב מפני כל, על אחת כמה וכמה לכבוד אבינו שבשמים. כי כעס לאביו בן כסיל וממר לילודתו. ובודאי שהמקנא לכבוד המקום ועושה כל אשר בכחו לעשות, לא תאנה אליו רעה ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב, כי השם עוזר ומגנם:

שערי תשובה לרבנו יונה, שער ג', אות נ"ט:

מי שאינו מחזיק במחלוקת על המתציבים על דרך לא טוב ומושכי העון. הרי הוא נענש מפשעיהם לכל חטאתם. ועובר בלאו שנאמר (ויקרא יט) ולא תשא עליו חטא. ונאמר (הושע י) מימי הגבעה חטאת ישראל שם עמדו לא תשיגם בגבעה מלחמה על בני עולה. פירושו - אם שם עמדו הדור הזה לא השיגה אותם בגבעה מלחמה לבער הרע כאשר השיגה מלחמה לבני הדור ההוא. שם עמדו כמו אם שם עמדו. וכן ועזב את אביו ואם עזב. רצונו לומר - ממין חטא גבעה היה חטאתם. אכן הם היו טובים מאלה כי נקהלו ועמדו על נפשם לבער הרע. ונאמר (שופטים ה) 'אורו מרוז אמר מלאך ה', אורו ארור יושביה כי לא באו לעזרת ה' בגבורים'. ונאמר (דברים א) לא תגורו מפני איש. וכל מי שהוא לשי"ת ימסור נפשו על קדושת ה'. שנאמר (שמות לב) 'מי לה' אלי ויאספו אליו כל בני לוי'. ונאמר (במדבר כה) וירא פינחס וגו' ויקח רומח בידו. וחובה על כל ירא. אף כי אוהב טהר לב, להעיר קנאה כי יראה והנה יד שרים וסגנים במעל. שנאמר (עזרא ט) 'ויד השרים והסגנים היתה במעל הזה ראשונה':

מסילת ישרים פרק י"ט:

הענף השלישי הוא הקנאה, שיהיה האדם מקנא לשם קדשו, שונא את משנאיו ומשתדל להכניעם במה שיוכל, כדי שתהיה עבודתו יתברך נעשית וכבודו מתרבה, והוא מה שאמר דוד עליו השלום (תהלים קל"ט, כ"א) הלוא משנאיך ה' אשנא ובתקוממיך אתקוטט תכלית שנאה שנאתים וגו'. ואלהיו אמר (מלכים א י"ט, י) קנא קנאתי לה' צבקות וגו', וכבר ראינו למה זכה בעבור קנאתו לאלקיו, כמאמר הכתוב (במדבר כ"ה, י"ג) תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר על בני ישראל, וכבר הפליגו חכמינו זכרונם לברכה (שבת נד, ב) לדבר במי שיש בידו למחות ואינו מוחה, וגזרו דינו ליתפס בעון החוטאים עצמו.

ובמדרש איכה אמרו (א, לג) היו שריה כאילים, מה אילים הללו בשעת שרב הופכים פניהם אלו תחת אלו כך היו גדולי ישראל רואים דבר עבירה והופכים פניהם ממנו, אמר לו הקדוש ברוך הוא תבא השעה ואני אעשה להם כן, וזה פשוט כי מי שאוהב את חבירו אי אפשר לו לסבול שיראה מכים את חבירו או מחרפים אותו ובודאי שיצא לעזרתו גם מי שאוהב שמו יתברך לא יוכל לסבול ולראות שיחללו אותו חס וחלילה ושיעברו על מצותיו, והוא מה שאמר שלמה (משלי כת, ד) 'עוזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו במ', כי אותם שמהללים רשע ברשעתו ולא יוכיחו על פניו מומו, הנה הם עוזבי התורה ומניחים אותה שתתחלל חס וחלילה, אך שומריה המתחזקים להחזיקה ודאי שיתגרו בהם לא יוכלו להתאפק ולהחריש, ואמר הקדוש ברוך הוא אל איוב (איוב מ', י"א) הפץ עברות אפך וראה כל גאה הכניעהו והדוך רשעים תחתם טמנם בעפר יחד פניהם חבוש בטמון, כי זהו תוקף האהבה שיוכל להראות מי שאוהב את בוראו באמת, ואומר (תהלים צו, י) אוהבי ה' שנאו רע.